

Article Info/Makale Bilgisi

✓Received/Geliş:01.06.2024 ✓Accepted/Kabul:15.07.2024

DOI:10.30794/pausbed.1494058

Research Article/Araştırma Makalesi

Alkış, M. (2024). "Amerika Birleşik Devletleri'nin Ulusal Güvenlik Stratejisi ve Orta Doğu: Trump ve Biden Dönemleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme", *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, sayı 63, ss. 153-161.

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ'NİN ULUSAL GÜVENLİK STRATEJİSİ VE ORTA DOĞU: TRUMP VE BİDEN DÖNEMLERİ ÜZERİNE KARŞILAŞTIRMALI BİR İNCELEME

Mehmet ALKIŞ*

Öz

Bu makale Trump ve Biden dönemleri ulusal güvenlik stratejilerinde Orta Doğu'nun yerini ele almayı amaçlamaktadır. Bir bölge olarak Orta Doğu, Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) ulusal güvenliği açısından önemli bir yere sahiptir. ABD'nin dış politikasının şekillenmesinde ulusal güvenlik stratejisi belirleyici olmaktadır. Bu açıdan ulusal güvenlik stratejisi de ABD'nin bölgeye yönelik politikasında önemli bir etkiye sahiptir. Bu çalışma Trump ve Biden dönemi ulusal güvenlik stratejilerinin Orta Doğu'ya ilişkin yaklaşımlarını karşılaştırmalı bir perspektiften ele alacaktır. Obama döneminden itibaren başlayan Orta Doğu'da askeri varlığı azaltma çabaları Trump ve Biden dönemlerinde devam etmiştir. Ancak ABD, bölgedeki askeri varlığını ve güvenlik taahhütlerini sürdürmeye çalışmıştır. Trump ve Biden dönemi ulusal güvenlik stratejilerinin bazı konularda farklılaşması ABD'nin bu dönemlerde bölgeye yönelik politikasını da etkilemiştir. Bu bakımdan çalışma, Trump döneminde Orta Doğu'nun geleneksel güvenlik anlayışı çerçevesinde ele alındığını Biden döneminde ise yeni güvenlik/tehdit anlayışı açısından Orta Doğu'nun ulusal güvenlik stratejisinde yer edindiğini ileri sürmektedir.

Anahtar kelimeler: Orta Doğu, ABD, Ulusal güvenlik, Trump, Biden.

NATIONAL SECURITY STRATEGY OF THE UNITED STATES AND THE MIDDLE EAST: A COMPARATIVE ANALYSIS OF THE TRUMP AND BIDEN ADMINISTRATIONS

Abstract

This article examines the role of the Middle East in the national security strategies of the Trump and Biden administrations. The Middle East is central to the United States (US) national security agenda. The national security strategy plays a decisive role in shaping US foreign policy towards the region. This study analyzes the national security strategies of the Trump and Biden administrations in the Middle East with comparative method. Despite efforts to reduce military presence that began during the Obama administration, the US has maintained its military presence and security commitments in the region in Trump and Biden administrations. The divergence of their national security strategies on some issues has also impacted the US policy towards the region during these periods. The study asserts that, during the Trump era, the Middle East was addressed within the confines of the traditional security approach, whereas during the Biden era, the Middle East was incorporated into the national security strategy in accordance with the new understanding of security and threats.

Keywords: Middle East, USA, National Security, Trump, Biden.

*Dr. Öğr. Üyesi, Dicle Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, DİYARBAKIR.
e-posta: mmmehmet.alkis@gmail.com (<https://orcid.org/0000-0001-6521-0701>)

1. GİRİŞ

Bu çalışma Trump ve Biden yönetimleri döneminde Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) ulusal güvenlik stratejilerinde Orta Doğu'nun yerini karşılaştırmalı bir perspektiften incelemeyi amaçlamaktadır. ABD, dış politikasını çıkarlarını ve güvenliğini temellendirdiği ulusal güvenlik stratejisi etrafında şekillendirmektedir. Orta Doğu bölgesi de ABD'nin ulusal güvenlik stratejilerinde önemli bir yer edinmektedir. Özellikle Çin ile artan rekabetinden dolayı ABD'nin ulusal güvenlik stratejisinde Orta Doğu'nun edindiği konum üzerinde durulmayı gerektirmektedir.

Uluslararası ilişkiler disiplini içerisinde güvenlik konusu geniş ve çok-boyutlu bir şekilde ele alınmaktadır. Baldwin (1997), güvenlik kavramının zaman içerisinde genişleyip derinleşen bir karakter arz ettiğine dikkat çekmektedir. Bu açıdan ulusal güvenlik, insan güvenliği, çevre güvenliği, ekonomik güvenlik, sağlık güvenliği ve siber-güvenlik gibi konular güvenlik konusu tartışmalarına yeni boyutlar katmıştır. Ancak başta realizm olmak üzere geleneksel yaklaşımlara göre devletlerin uluslararası siyasetin en önemli aktörleri olmaları ve bu aktörlerin de en önemli kaygılarının da güvenlik olmasından dolayı devletlerin güvenlikleri öne çıkmaktadır. İç ve dış tehditlere karşı devletler güvenliklerini sağlama arayışında olurlar (Morgan, 2007). Walt (1991) da güvenliği devlet-merkezli olarak ele almış ve güvenliği "tehditlerin incelenmesi ve askeri gücün kontrolü" şeklinde ifade etmiştir. Uluslararası siyaset açısından devletlerin güvenliği önemli bir yere sahiptir. Genellikle devletlerin güvenliği ile "ulusal güvenlik" aynı anlamda kullanılmaktadır. Ulusal güvenlik; "bir ulusun siyasi temellerini oluşturan etkin değerlerinin güvenliğinin sağlanması" (Hermann, 1909) ya da daha detaylı bir şekilde "devletlerin iç ve dış siyasetlerinde hayati gördüğü çıkarlarını tanımlaması ve tehditlere karşı kendisini koruması" (Kirchner, 2006:5) olarak tanımlanmaktadır. ABD'nin dünyanın en önemli güçlerinden biri olması çıkarlarını ve tehditlerini tanımlamasını beraberinde getirmektedir. ABD'nin ulusal güvenliği, devlet kurumlarının ülkeye, vatandaşlarına ve ulusal çıkarlarına zarar vermeye çalışanlarını engelleyebilme kapasitesi şeklinde tanımlanmaktadır (Sarkesian, Williams ve Cimal, 2008). İlk olarak Reagan döneminde 1986 yılında "Goldwater-Nichols Department of Defense Reorganization Act" adıyla yayınlanan belgede ABD'nin güvenlik stratejisi ortaya konulmuştur. Bu dönemden itibaren başa geçen her başkan döneminde ulusal güvenlik stratejisi yayınlanmıştır. ABD'nin ulusal güvenliği ile dış politikası arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır. Her ne kadar ulusal güvenlik daha dar çerçevede güvenliğe odaklanmış olsa da dış politika ile çakışmaktadır. Bu bakımdan ABD'nin ulusal güvenliği iç ve dış güvenlik politikalarını da içermesinden dolayı daha kompleks bir hal almıştır (Sarkesian, Williams ve Cimal, 2008).

Küreselleşme süreçlerinin de etkisiyle ABD Soğuk Savaş sonrası dönemin ilk yıllarında tek-kutuplu dünya sisteminin üstün gücü olmuş ve geniş siyasal seçeneklere sahip olmuştur (Kirchner, 2006:4). Başta El-Kaide olmak üzere Anti-Amerikancılık ekseninde gelişen saldırı eylemleri de tek-kutuplu sistemin ve küreselleşmenin bir sonucu olarak görülebilir. Küreselleşmenin getirdiği dolaylı sonuçlardan biri de ABD'nin geçmiş dönemlere oranla dünyada gücünün ekonomik ve siyasi olarak azalmış olmasıdır. Sermaye, mal ve hizmet hareketlerinin sınırları aşmış olması uluslararası sistemin önemli aktörlerinden Çin'i küresel güç konumuna getirmiştir. Küresel siyaset açısından bakıldığında Orta Doğu, ABD'nin ulusal güvenlik stratejisinde önemli bir konum edinmektedir. Bölgedeki güç dengesi ve dinamikler ABD-Çin rekabetinin şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır (Friedman ve Sela, 2023).

ABD'de Trump Cumhuriyetçi Parti'den Biden ise Demokrat Parti'den gelmektedir. Cumhuriyetçilerin dış politika anlayışı genel olarak geleneksel güvenlik temelinde savunma harcamalarını arttırmaya ve tehditlere daha aktif cevap vermeye dayanmaktadır (Rubenzer, 2017:11). Demokratlar ise güvenliği farklı ele alarak sert gücün yanında diğer güç seçeneklerini de içerecek şekilde çok-yönlü bir dış politika anlayışına sahiptir (Davis, 1924:22). Literatüre bakıldığında ise ABD'nin ulusal güvenlik stratejisini ele alan çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Snow (2017), ABD'nin ulusal güvenliğin temel boyutlarını ve değişen karakterini ele almaktadır. ABD'nin ulusal güvenliğinin tanımlanması bir dizi süreç ve politika belirlenmesi sonucunda ortaya çıkmaktadır (Sarkesian, Williams ve Cimal, 2008). Zelikow (2003), George W. Bush döneminde ABD'nin ulusal güvenlik anlayışında yaşanan dönüşümlere odaklanmaktadır. Gündüz ve Okçuoğlu (2020) ABD'nin ulusal güvenlik anlayışını kronolojik çerçevede ele almıştır. Trump dönemi ulusal güvenlik stratejisi "Önce Amerika" politikası (Ettinger, 2018) çerçevesine otururken Biden döneminde ise strateji ABD'nin uluslararası sistemdeki gücünü küresel boyutlarıyla yeniden organize etmeye yönelmiştir (Ettinger, 2023).

Yukarıda belirtildiği üzere Trump ve Biden dönemi ulusal güvenlik stratejilerinde Orta Doğu'nun yerine odaklanan sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu çalışma da "Trump ve Biden dönemlerinde ABD'nin ulusal güvenlik stratejilerinde Orta Doğu nasıl bir yer edinmektedir?" ve "her iki dönem stratejileri arasında hangi benzerlik, farklılık ve sürekliliklerden söz edilebilir?" sorularına cevap aramaktadır. Karşılaştırmalı yöntemi benimseyecek olan çalışma her iki dönemde ABD ulusal güvenlik stratejisini incelemeye çalışacaktır. Çalışmada karşılaştırmalı yöntemin kullanılmasının nedeni birbirini izleyen dönemlerde ABD'nin ulusal güvenlik stratejisinde Orta Doğu'nun yerini belirgin hale getirmektir. Belirtildiği üzere Trump ve Biden dönemleri ulusal güvenlik stratejisinde Orta Doğu'nun önemini ele alan sınırlı sayıda çalışma olduğundan dolayı bu çalışma da literatüre özgün bir katkıda bulunacaktır.

Çalışmanın planı şu şekilde olacaktır: İlk bölümde Trump dönemi ulusal güvenlik stratejisi ele alınacak ve Orta Doğu'nun stratejide edindiği konum çerçevesinde ABD'nin bölge politikası incelenecektir. Sonraki bölüm Biden döneminde Orta Doğu'nun ulusal güvenlik stratejisindeki yerini detaylı bir biçimde tartışacaktır. Aynı bölümde Trump ve Biden dönemleri ulusal güvenlik stratejilerinin genel bir karşılaştırmasına yer verilecektir. Sonuç bölümü ise çalışmanın genel yaklaşımlarını ve argümanlarını özetleyecektir.

2. TRUMP DÖNEMİ ULUSAL GÜVENLİK STRATEJİSİ VE ORTA DOĞU

2017 yılının başında iktidara gelen Donald Trump yönetiminin ulusal güvenliği hangi esaslar üzerine tanımlayacağı ve dış politikayı nasıl şekillendireceği tartışma konusu olmuştur. Seçim kampanyası döneminde Trump, dış politikada önceki dönemlerden farklı bir doğrultuda ilerleyeceğini belirtmiştir. Genel olarak bakıldığında Trump'ın çalışma ekibinin muhafazakâr, realist, ulusçu ve popülist bir profilden geldiği görülmektedir (Pffifner, 2018). Ancak Mattis; Tillerson ve McMaster gibi uluslararası cenah isimlere de yer vermiştir. Bu bakımdan belirgin ve tutarlı bir dış siyaset izlediğini söylemek zordur. Zaman zaman ulusal güvenlik ekibi ile çelişkili dış politika tutumlarının ortaya çıkmasında bu durum görülmüştür. Ancak Trump ekibi ağırlıklı olarak küreselleşme yanlısı politikaları ABD için bir tehdit olarak görmüştür (Pffifner, 2018).

Ulusal güvenlik stratejisi yayınlanmadan önce Trump yönetiminin aldığı kararlar farklı tartışmalara neden olmuştur. Trump yönetiminin dış politikada ideolojik bir yönelime sahip olmadığı, siyaseti sıfır-toplam bir oyun olarak görme eğilimi, rol edinmekten geri durduğu, kazançlara odaklandığı ileri sürülmüştür. "Önce Amerika" dış politikası ile İkinci Dünya Savaşı sonrası uluslararası düzende konumundan koparak izolasyoncu bir doğrultuya girmeye çalışmıştır (Clarke ve Ricketts, 2017:371). NATO üyesi ülkelerin daha fazla mali yükümlülükler altına girmesinin savunulması, Trans-Pasifik İşbirliği Anlaşması ve Paris İklim Değişikliği Anlaşması'ndan çekilme bunun tipik göstergeleridir. Biyolojik, kimyasal ve nükleer silahların yayılması tehdidi Trump döneminde öncelikler arasında yer almıştır (Dombrowski ve Reich, 2017:1017). Nitekim rejimin 2017 yılında kimyasal silah kullandığı iddiası üzerine Amerikan güçleri Suriye'yi bombalamıştır. Özellikle Obama döneminden itibaren Çin ile artan küresel rekabetten dolayı ABD'nin Pasifik bölgesine odaklanması Orta Doğu politikasının Trump döneminde nasıl şekillendirileceği ilgi konusu olmuştur.

Trump dönemi ulusal güvenlik stratejisi 2017 yılının sonunda yayınlanmıştır. Giriş bölümünde ulusal güvenlik stratejisine "sonuç odaklı ilkel realizm" in yön verdiği belirtilirken yine sonuç bölümünde "ilkeli realizm" çerçevesinde stratejinin hazırlandığı ve uluslararası siyasette gücün etkisi tekrar vurgulanmıştır. Giriş bölümünde dikkat çeken hususlardan biri stratejinin "Önce Amerika Ulusal Güvenlik Stratejisi" şeklinde ifade edilmiş olmasıdır (National Security Strategy of United States of America, 2017) .

Stratejinin ilk bölümlerinde İran ve Kuzey Kore birer diktatörlük şeklinde tanımlanıp buldukları bölgeleri istikrarsızlaştıran bir tehdit unsuru olarak nitelendirilmiştir. Stratejiye bölgeler düzeyinde bakıldığında Çin ve Rusya'nın dünya çapında güç sahibi olmaya çalıştığı Kuzey Kore ve İran'ın da bu güçlere yakın bir etkileşim içinde olduğu belirtilmiştir. Hint-Pasifik ve Orta Doğu'da güç kaymasının engellenmesi gerektiği üzerinde durulmuştur. Hint-Pasifik bölgesi ele alınırken Çin'in önemli bir tehdit olduğu ifade edilmiştir. Ticari ve ekonomik araçlar ile Çin'in jeopolitik bir plan çerçevesinde hareket ettiği ve Hint-Pasifik bölgesindeki devletlere karşı tehditleri arttırdığına dikkat çekilmiştir (National Security Strategy of United States of America, 2017).

Orta Doğu'ya gelindiğinde ise bölgenin güvenli olmadığı ve cihatçı gruplar için zemin oluşturduğu ifade edilerek ABD'ye düşman olabilecek bir güç tarafından domine edilmesine karşı çıkılacağı ve istikrarlı küresel enerji pazarına katkıda bulunacak bir bölge olması için çaba harcanacağı belirtilmiştir. Bölgede İran'ın yayılmacı siyaseti, cihatçı ideolojilerin güç kazanması ve bazı devletlerin çökmesi sorun olarak görülmüştür. Bu bakımdan DEAŞ ve El-Kaide gibi grupların istikrarsızlıkların neden olduğu ve İran'ın bölgede etkisini partnerler ve vekil gruplar ile arttırmaya çalıştığı iddia edilmiştir. Yine İran'ın füze teknolojisi ve istihbarat yetenekleri ile bölgede etkinlik çabalarına yer verilmiştir. Bunun için aşırılıkçı ideolojiler ile mücadele edileceği ve mezhepçi ayrışmaların azaltılması yolunda adımlar atılacağı belirtilmiştir (National Security Strategy of United States of America, 2017).

Filistin-İsrail çatışması ise ulusal güvenlik stratejisinde bölge barışı ve refahına karşı bir engel olarak görülmüştür. İran'ın sorun kaynağı olduğu belirtilirken bölge ülkelerinin ortak tehditlere karşı İsrail ile ortak çıkarlarının olacağı ifade edilmiştir. Eylem açısından ise Körfez İşbirliği Konseyi ile işbirliği yapılacağı, Suriye'de iç savaşın bitmesi için gerekli ortamın sağlanması gerektiği ve İran'ın nükleer silah edinmesinin önüne geçileceği ve bölgede etkisini nötr hale getirileceği üzerinde durulmuştur. Filistin-İsrail çatışmasının barış anlaşması ile sonuçlandırarak girişimlerde bulunulacağı belirtilmiştir. Bölgede güvenlik ve istikrarın sağlanması için Amerikan askeri varlığının devam edeceği ve güç dengesine önem verileceği yar almıştır. Yine İran'ın olumsuz etkinliğine karşı partner ile ortak çalışma içerisinde olunacağı ileri sürülmüştür (National Security Strategy of United States of America, 2017).

Trump dönemi ulusal güvenlik stratejisine bakıldığında Orta Doğu'nun öncelik olarak ifade edildiği görülmektedir. Bu bakımdan bu dönemde ABD'nin genel dış politikasını ve özelde de Orta Doğu politikasını detaylı ele almakta yarar bulunmaktadır. Jeffrey'e göre (2021:12) Jacksoncu gelenek içerisinde askeri gücü önemseyen milliyetçiliğe dayanan ama uluslararası liderlik konusunda mesafeli bir politika izleyen bir Trump yönetiminin olduğunu söylemek gerekir. Nitekim Trump dönemi ulusal güvenlik stratejisi bu politikaların temel göstergesi olmuştur. Clinton ve Obama dönemlerinin aksine Trump, "dışarıda düşman" arayışında, "ulus-inşası" işlerinde ve "evrensel değerleri yayma"yı esas alan müdahalelerde (Mısır, Suriye, Irak'a doğrudan müdahil olmama politikası örneklerinde olduğu gibi) bulunmama politikasını izlemiştir. Bunun yerine mevcut düzen ve istikrarın devamından yana olacağını belirtmiştir (Edwards, 2018:183). Terör ve radikal grupların faaliyetleri gerekçesi ile Müslüman nüfusa sahip ülkelerden gelen ziyaretçi ve göçmenlere karşı kısıtlamalar konulması da sınır kontrolü açısından öne çıkan bir politika olmuştur. Trump dönemi dış politikası ulus-inşası ve demokrasiyi ilerletme politikalarının geri teptiği düşüncesi üzerine oturmuştur. Daha önce belirtildiği üzere "Önce Amerika" politikası iç politikaya odaklanmayı ve gücü restore etmeyi temel almıştır. Trump yönetimine göre müdahaleci dış politika DEAŞ gibi örgütlerin faydalandığı güç boşluklarına neden olduğu gibi Rusya ve Çin gibi güçlerin de güçlenmesine zemin sağlamıştır (Edwards, 2018:189). Obama dönemi Orta Doğu politikası bölgede küresel güçler yerine bölgesel güçlerin sorunları çözmesine dayanmıştır. Düşünsel yaklaşımı itibarıyla Obama dönemi politikasından farklı olsa da bölgeye müdahale etmeme konusunda Trump yönetimi benzer bir yol izlemiştir (Yom, 2020:80).

Trump için bölgede öncelikli görev İran olmuştur (Jeffrey, 2021:14). 1979 devriminden sonra ABD ve İran'ın birbirlerini düşman olarak görmeleri bölge dinamiklerini önemli ölçüde şekillendirmiştir. ABD, İran'ı bölge istikrarına karşı bir tehdit ve Hizbullah ve Hamas gibi örgütlerin destekçisi olarak görmüştür. Özellikle Trump döneminde nükleer anlaşmadan vazgeçilmesi ABD-İran zıtlığının en önemli unsurlarından biri olmuştur. Trump başa geçtikten sonra DEAŞ ile mücadele konusunda Obama'nın politikalarını sürdürürken İran'a karşı yaklaşımında farklılaşmaya gitmiştir. Obama döneminde yapılan nükleer anlaşmadan geri çekilme ve yaptırımların tekrar uygulanması takip edilen farklı politikanın sonucu olarak görülebilir (Barnes ve Barron, 2018). İran karşıtı görüşleri ile bilinen Mike Pompeo'nun Rex Tillerson'ın yerine Dışişleri Bakanı olması da bu minvalde ele alınabilir. Yine İran'ın bölgedeki iki sıkı karşıtı olan İsrail ve Suudi Arabistan ile daha yakın ilişkiler kurulmuş olması da bu politikanın bir yansımasıdır. İran'ın bölgedeki etkinliği ve nükleer kapasite arttırma çabası ABD'nin kaygılarını arttırmış olsa da doğrudan bir çatışma yerine yaptırımlar ve diplomatik araçlar ile İran'ı çevrelemeye çalışmıştır. Obama döneminde temel politika İran'ı anlaşmaya çektikten sonra caydırma stratejisi etrafında şekillenirken Trump döneminde ise İran'a karşı caydırıcı önlemler olarak anlaşmaya mecbur bırakma politikasına dayandırılmıştır (Jeffrey, 2021:15). Özellikle Körfez bölgesindeki müttefiklerine silah satışı yaparak İran'a karşı caydırıcı bir denge oluşturma politikası bunun bir sonucudur. Trump yönetimi Suudi Arabistan ile yakın ilişki içerisine girmiş ve Muhammed Bin Selman'ın Yemen'de yürüttüğü savaşı desteklemiştir (Gause III, 2023:274). Bu dönemde ABD

İsrail'e desteğini sürdürmüştür. Bu kapsamda ABD elçiliğini Kudüs'e taşımış ve Golan tepelerinin ilhakını tanımıştır (Stocker, 2023:15). Arap-İsrail ilişkilerinde ise İbrahim Anlaşmaları'nın yapılmasına destek vererek bölgede İran'a karşı yeni bir güç ekseninin oluşmasına destek vermiştir. Kasım Süleymani'nin ABD tarafından düzenlenen hava saldırısı sonucu öldürülmesi de İran'ı dengeleme politikasının bir tezahürüdür (Jeffrey, 2021:15).

ABD'de petrol üretiminin önemli düzeyde artması bölgeye bağımlılığını azaltmış ve bölgedeki askeri varlığını gözden geçirmesinde etkili olmuştur. Yine Hint-Pasifik'in daha ciddi bir rekabet alanı haline gelmesi de bu gözden geçirmede etkilidir (Gause III, 2019:9). Ancak dünya petrol piyasalarına bölge petrolünün arzında Körfez bölgesi önemlidir. Amerikan varlığı Körfez bölgesinde başka bir gücün petrol kaynaklarını kontrol etme ihtimalini azaltmaktadır. Afganistan, Irak ve Suriye'deki birlikler dışarıda bırakıldığında ABD'nin bölgedeki askeri varlığı 11 Eylül öncesinde daha fazla bir seviyede olmuştur. Bu bakımdan ABD'nin bölgeden ayrıldığını söylemek zor olacaktır. ABD bölgede askeri üsleri arttırma, silah satışı ve diplomatik araçları kullanmaya dayalı standart rolüne devam etmektedir (Gause III, 2019:15). Trump yönetiminde ABD'nin bölgedeki askeri personel sayısı dönemsel olarak 65 bine kadar yükselmiştir. Obama dönemine benzer şekilde Suriye, Irak ve Afganistan'daki askeri varlık azaltılmış ancak sayı: hiçbir zaman sıfır olmamıştır (Gause III, 2023:271). Her ne kadar fazladan taahhütlerden kaçınmış olsa da Suriye örneğinde olduğu gibi askeri gücünü kullanmaktan geri durmamıştır.

3. BIDEN DÖNEMİ ULUSAL GÜVENLİK STRATEJİSİ VE ORTA DOĞU

ABD'de Trump yönetiminin bir dönem daha iktidarda kalacağı tahmin edilirken ancak 2020 seçimlerini Joe Biden kazanmıştır. Yeni yönetimin ulusal güvenlik stratejisi ve Orta Doğu politikası ilgilerin odağında olmuştur. İktidara gelmeden önce Biden, Foreign Affairs dergisinde çıkan yazısında başkan olması durumunda dünya siyasetinde ABD'nin konumuna ilişkin görüşlerine yer vermiştir. Biden (2020), ABD'ye düşen sorumluluğun dünyaya liderlik etmek olduğunu belirtmiştir. Trump yönetiminin Kuzey Kore, İran, Suriye ve Afganistan gibi ülkeler ile karşı karşıya gelerek bunu ulusal güvenlik sorunu haline getirirken aslında pratikte önemli şeyler yapmadığını ileri sürmüştür. İklim değişikliği, göç ve salgınlar gibi yeni yüzyılda ortaya çıkmış tehditleri tanımlamakta ve baş etmekte Trump'ın zorluklar yaşadığını vurgulamıştır. Kendi başkanlığı döneminde bu sorunlara çözüm üreteceğini ileri sürmüştür. Demokrasi, özgürlükler, dış yardımlar ve iyi yönetim konularında adımlar atacağını belirtmiştir. ABD'nin Çin'e karşı sert tutum takınması gerektiği ve Çinli firmaların gelecekte teknoloji ve sanayi alanlarında dünyayı domine edebileceklerini vurgulamıştır. Bunun için de müttefikleri ile birlikte ABD'nin Çin'i çevrelemesi gerektiğini ileri sürmüştür. Orta Doğu'da ABD açısından maliyetli savaşların sonlandırılması ve bölgede misyonun sadece El-Kaide ve DEAŞ gibi mücadele ile sınırlı tutulması gerektiği üzerinde durmuştur. Uluslararası meselelerde önceliğin diplomatik araçlara verilmesini ve Obama döneminde İran'ın nükleer silah elde etmesini durdurmada yapılan anlaşmanın önemine atıfta bulunmuştur. Aynı zamanda İsrail'in güvenliğinin sağlanmasındaki taahhütlerin sürdürülmesi gerektiğini vurgulamıştır. İran örneğinde olduğu gibi ABD'nin çıkarlarına yönelik tehditlerde akılcı yöntemlerin daha etkili olabileceğini belirten Biden, Kasım Süleymani'nin öldürülmesinin bir tehdidi ortadan kaldırdığını ancak bunun bölgede şiddet döngüsünü arttırabileceğini iddia etmiştir (Biden, 2020).

ABD'nin güvenlik ve dış politikası konusunda çalışmalar yapan RAND Corporation'ın 2022 yılında hazırladığı rapora göre Orta Doğu ABD'nin güvenliği açısından önemli bir yere sahiptir (Culberston, 2022:9-11). Bölgedeki önemli güvenlik çıkarları; terörle mücadele, enerji arzının devamını sağlamak, İran'ın nükleer tehdidini bertaraf etmek, büyük güçler ile rekabette bölgenin önemli olması, bölgesel çatışmaları sonucunda güç boşlukları oluşmasının önüne geçmek, bölgeye yönelik askeri yaklaşımları gözden geçirmek, istikrarsızlıklara neden olacak göç hareketlerini azaltmak, iklim değişikliği için önlemler almak, bölgedeki müttefikler ile sıkı işbirliği yapmak ve bölge toplumlarının hukuk-ekonomi alanında imkanlara erişmesini teşvik etmek şeklinde sıralanmıştır (Culberston, 2022:9-11).

Biden, Trump döneminin aksine deneyimli diplomat ve bürokratlardan oluşan bir ekip ile çalışmaya başlamıştır (Boys, 2021:31). ABD'nin ulusal güvenlik stratejisi için bu kişilere ekibinde yer vermeye dikkat etmiştir. 2021 yılında hazırlanan Geçici Ulusal Güvenlik Stratejik Planı'nda ABD'nin dünyadaki gücünün eskisinden daha iyi bir hale getirmenin hedeflendiği belirtilmiştir. Ortaya çıkan yeni tehditlerin (iklim değişikliği ve teknolojik gelişmeler kaynaklı) ciddiyeti vurgulanarak bunlar ile mücadele edileceği vurgulanmıştır. Çin ve Rusya'nın etkinlikleri ile ABD'nin çıkarlarını korumasını zorlaştırdığı ileri sürülmüştür. İran ve Kuzey Kore'nin bazı teknolojik yeterliliklere

sahip olarak ABD ve müttefiklerini tehdit ettiği ve bölgesel istikrarı zorladığına yer verilmiştir (Interim National Security Strategic Guidance, 2021).

2022 yılında hazırlanan Ulusal Güvenlik Stratejisi bu dönemde ABD'nin önceliklerinin, çıkar ve tehditlerinin tanımlanması açısından Trump dönemi stratejisi ile benzerlikler ve farklılıklar olduğu görülmektedir. En başta Çin'in uluslararası düzeni kendi lehine değiştirme niyetlerinin olduğu ve Rusya'nın da Ukrayna Savaşı ile istikrar ve barış ortamını bozduğu belirtilmiştir. İklim değişikliği, Covid-19 gibi salgınlar ve enerji krizi gibi küresel çaplı tehditlerin önemi vurgulanmıştır (National Security Strategy, 2022:10). Özellikle Covid-19 ile mücadelede Çin'in işbirliğine mesafeli tutumu ve enerji krizinin oluşmasında Rusya'nın etkili olduğu ileri sürülmüştür. Küresel öncelikler sıralanırken en başta Çin ve Rusya'ya ağırlık verilmiştir. Çin'in ekonomik, diplomatik, askeri ve teknolojik gücü ile uluslararası düzeni yeniden şekillendirme amacında olduğu belirtilmiştir. Rusya'nın Ukrayna ve Suriye Savaşları'nda olduğu gibi uluslararası düzenin temel kurallarını ihlal ettiği ve komşu bölgelerini de istikrarsızlaştırdığı ifade edilmiştir. Çin ve Rusya'ya başta NATO olmak üzere Hint-Pasifik'teki ittifakların güçlendirileceği ve diplomasinin etkin bir biçimde kullanılacağı belirtilmiştir. Yine küresel öncelikler arasında iklim-enerji güvenliği, salgın hastalıklar ile mücadele, gıda güvenliği ve terörle mücadele gibi yeni güvenlik sorunları yer almıştır (National Security Strategy, 2022:27).

Bölgesel düzeye gelindiğinde ise Orta Doğu'da ittifaklar, dostluklar ve koalisyonlara ağırlık verilerek caydırıcılığın arttırılacağı, diplomasinin öne çıkacağı ve bölgede istikrarın sağlanacağı belirtilmiştir (National Security Strategy, 2022:42). Bunun için de müttefik ülkelerin tehditlere karşı savunmalarına katkıda bulunulacağı, deniz taşımacılığına karşı oluşacak tehditlerin engelleneceği, diplomasinin etkin kullanılacağı ifade edilmiştir. İran'ın istikrarsızlaştırıcı etkinliklerinin olduğuna yer verilen stratejide Tahran'a karşı diplomatik araçlar ile birlikte diğer seçeneklerin de hazır tutulacağı vurgulanmıştır. Terörle mücadele konusunda ise başta Suriye, Yemen ve Somali'de örgütlere karşı etkin bir mücadelenin yürütüleceği ifade edilmiştir. Afganistan'da ise El-Kaide ile mücadelede önemli bir başarının elde edildiği ve ülkede Taliban yönetiminin terörle mücadelede taahhütlerine bağlı kalmasının sağlanacağına dikkat çekilmiştir. İsrail'in Arap devletleri ile yakınlaşma sürecinin destekleneceği ve güvenliğinin sağlanmasında taahhütlerin devam edeceği belirtilmiştir. Filistin meselesinde ise iki-devletli çözümün destekleneceği ifade edilmiştir. Son olarak iklim, teknoloji ve nüfus değişiklikleri ile birlikte geleneksel güvenlik sorunlarının giderilmesinde bölgede partner ülkelerin destekleneceği vurgulanmıştır (National Security Strategy, 2022:43).

Biden dönemi Orta Doğu politikasına bakıldığında Trump dönemi politikalarının bir kısmının sürdürüldüğü görülmektedir. Liberal uluslararasıçılığa mesafeli olduğunu Afganistan'dan çekilirken sadece "11 Eylül saldırıları nedeniyle ABD'nin bu ülkede olduğunu" ve "Afganistan halkının kendi geleceğini çizmesi gerektiğini" belirtmesinden anlamak mümkündür (Shifirinson ve Wertheim, 2021). Bölgede askeri varlığı belli bir seviyede tutmuş Afganistan'dan çekilme takvimini uygulamıştır. Suriye ve Irak'ta DEAŞ ve İran destekli paramiliter gruplara karşı saldırılar düzenlemiştir. Yine Biden döneminde İran'ın nükleer programı ile mücadele kapsamında yeni bir anlaşmanın yapılması olasılığı yoklanmıştır. Diplomasinin öncelikli araç olduğunu belirten Biden yönetimi gerektiğinde askeri seçeneklere de başvuracağını belirtmiştir (Stocker, 2023:452). Yine bu dönemde Filistin-İsrail çatışması açısından Trump politikalarının değiştiğini söylemek zordur.

Biden'in ulusal güvenlik danışmanı Jake Sullivan'ın 2023 yılının sonunda Foreign Affairs dergisinde yayınlanan yazısı ABD'nin ulusal güvenlik stratejisini anlamakta dikkat çekici bir konum edinmektedir. Sullivan (2023), Biden'in daha önce ifade ettiği ABD'nin "dönüm noktasında" olduğu ifadesine dikkat çekmektedir. Soğuk Savaş sonrası dönem olarak adlandırılan zamanın sona ermesi ile birlikte 2050'e kadar ABD'nin karşılaşabileceği zorluklara karşı koyma konusunda gerekli adaptasyonu sağlaması gerektiği üzerinde durulmuştur. Sullivan, Trump döneminde jeopolitik çıkarlar nedeniyle hasara uğrayan ittifak ilişkilerinin Biden döneminde bu hasarların tamir edildiğini ileri sürmektedir. Orta Doğu'ya gelindiğinde ise Sullivan 7 Ekim'de başlayan Gazze Savaşı öncesinde bölgede düzen ve istikrarın sağlanması için çatışmaların azaltılması ve altyapı yatırımlarının planlanması gibi önemli gelişmelerin yaşandığı ancak bu savaşın bu gelişmeleri gölgelediğini ifade etmiştir. İran'ın nükleer silah edinmesinin önüne geçilmesi ABD'nin öncelikli taahhütlerinden biri olarak gösterilmektedir (Sullivan, 2023).

Bir önceki bölümde ve yukarıda Trump ve Biden dönemleri ulusal güvenlik stratejilerinde Orta Doğu'nun önemi aktarılırken burada ise her iki dönemin genel bir karşılaştırmasına yer vermek uygun olacaktır. Trump ve Biden dönemi ulusal güvenlik stratejileri değerlendirildiğinde dış politikaya hakim olan süreklilik çizgisinin devam ettiği ancak bazı konularda farklılıklar olduğu görülmektedir. Daha önce belirtildiği üzere Trump dönemi ulusal güvenlik stratejisi realizm üzerine oturtulmuştur. Bu bakımdan Trump dönemi ulusal güvenlik stratejisi geleneksel tehditler açısından dünyayı jeopolitik bir çerçevede tanımlamıştır. Cumhuriyetçilerin dış politika yaklaşımının etkisi Trump dönemine yansımıştır. Uluslararası siyasette gücün etkisi öne çıkarılmış ve "Önce Amerika" politikası ile Çin ile mücadele temel parametre olmuştur. Bu dönemde Hint-Pasifik ve Orta Doğu'da güç kaymasını engellemek önemli politikalar olmuştur. Orta Doğu'da ABD'nin baskın güç olma politikası çerçevesinde İran bir sorun olarak görülmüş ve etkinliğinin minimize edilmesi politikası izlenmiştir. Bunun için de Trump yönetimi bölgede İran karşıtı cepheyi güçlendirme stratejisini uygulamıştır. Kasım Süleymani'nin öldürülmesini de bu bağlamda ele almak mümkündür. Biden dönemi ulusal güvenlik stratejisi ise ABD'nin dünyaya liderlik etmesine dayandırılmıştır. Aynı zamanda ABD'nin bir dönüm noktasında olduğu Biden yönetimi tarafından vurgulanmıştır. Bu dönemde de Trump dönemindeki Çin'in tehdit olarak tanımlanması sürekliliği devam etmiştir. Ancak Biden döneminin tehditleri konusunda Trump döneminden farklılaştığı da görülmektedir. Demokratların dış politika geleneğinin etkisini bu dönemde görmek mümkündür. İklim değişikliği, enerji krizi, salgınlar ve teknolojik değişimler konusunun Biden dönemi stratejisinde öne çıkarıldığı görülmektedir. Bu bakımdan Trump döneminin aksine yeni tehditlerin de öncelikler arasına alındığı görülmektedir. Orta Doğu'da ise Trump dönemine benzer şekilde ittifakların güçlendirilmesi ve İran'a karşı önlemlerin alınması temel önceliklerden olmuştur. Bu konuda Biden yönetimini farklı kılan diplomatik araçlara ağırlık verileceğinin vurgulanmasıdır. Yine Orta Doğu'da müttefik ülkeler ile iklim değişikliği, teknoloji ve demografik değişiklikler konusunda işbirliği yapılacağına ifade edilmesi bölgeye ilişkin stratejide yeni tehditlerin de hesaba katıldığını göstermektedir.

4. SONUÇ

Bu çalışmanın ele aldığı üzere Trump ve Biden dönemleri ulusal güvenlik stratejilerinde Orta Doğu'ya ilişkin yaklaşımda benzerlikler ile birlikte farklılıklar da bulunmaktadır. Soğuk Savaş sonrası dünyada güvenlik anlayışının değişmesiyle birlikte iklim, enerji, gıda, teknoloji ve sağlık gibi konular da güvenliğin önemli boyutlarını oluşturmuştur. Bu bakımdan ABD'nin ulusal güvenlik anlayışının hangi parametreler üzerine oturtulacağı tartışma konusu olmuştur. Genel düzeyde bakıldığında 2010 sonrası dönemde Çin'in ABD açısından bir tehdit olarak tanımlandığı görülmektedir. Çalışmada dikkat çekildiği üzere Trump ve Biden dönemleri ulusal güvenlik stratejilerinin tehdit algılamasında Çin en önemli öncelik olduğudur. Trump dönemi ulusal güvenlik stratejisi realizm çerçevesinde dünyayı bir jeopolitik açıdan konumlandırırken Biden dönemi ulusal güvenlik stratejisi Çin'i tehdit olarak görmekle birlikte iklim değişikliği, teknolojik tehditler, enerji ve gıda güvenliği boyutlarını da içeren bir düzleme oturtulmuştur.

Hegemonyasının aşınmış olması ve Çin'in yükselişi nedeniyle dünya siyaset/ekonomisinin merkezinin Pasifik'e kayması ABD'nin küresel siyasetteki seçeneklerini ve etkinlik alanını daraltmıştır. Bu durum Trump ve Biden döneminde ABD'nin Orta Doğu politikasını etkilemiştir. Orta Doğu konusunda her iki dönem ulusal güvenlik stratejisi de İsrail'in güvenliğini taahhüt ederek İran'ı önemli bir tehdit olarak görmektedir. İran ile başa çıkma konusunda farklılaşmalar olmakla birlikte benzer politikaların takip edildiği görülmektedir. Ancak Biden dönemi ulusal güvenlik stratejisi Orta Doğu'ya ilişkin yaklaşımına iklim, teknoloji ve göç gibi konuları da eklemiştir. Geline nokta ABD'nin bölgedeki üstünlüğü tartışma konusu olmaktadır. Bölgedeki dinamikler Çin ile rekabeti de şekillendiren faktörlerden olmaktadır. Bu bakımdan Trump ve Biden dönemlerinde ABD'nin bölgeden askeri olarak geri çekileceği belirtilmesine rağmen askeri varlığın sürdürülmesi bunun sonucudur. Aslında Biden'ın ulusal güvenlik danışmanı Jake Sullivan'ın ABD'nin dünya siyasetindeki rolü açısından yeni bir aşamaya geçildiğini ve yine ABD'nin bir dönüm noktasında olduğunu ısrarla vurgulaması uluslararası sistemin şekillenmesi açısından büyük bir anlam taşımaktadır. Uluslararası sistemde yaşanacak değişimlerin nasıl gerçekleşeceği ve Orta Doğu'nun sistem içerisindeki değişimlerden nasıl etkileneceği soruları cevabını beklemektedir.

KAYNAKÇA

- Baldwin, D. A. (1997). "The Concept of Security", *Review of International Studies*, 23.
- Barnes, J. ve Barron, R. (2018). Trump Policy in the Middle East: Iran, 3/12, *Rice University's Baker Institute for Public Policy*, Houston.
- Biden, J. R. (2020, 20 Ocak). *Why America Must Lead Again*. Foreign Affairs.
- Boys, J. D. (2021). "All Change in the White House? Trump's Legacy and Biden's Challenges," *Political Insight*, 12/1.
- Clarke, M. ve Ricketts, A. (2017). "Donald Trump and American Foreign Policy: The Return of the Jacksonian Tradition", *Comparative Strategy*, 36/4, doi: 10.1080/01495933.2017.1361210.
- Culberston, S., Shatz, H. J. ve Stewart, S. (2022). Renewing U.S. Security Policy in the Middle East, Research Report, RAND Corporation.
- Davis, N. H. (1924). "American Foreign Policy: A Democratic View", *Foreign Affairs*, 3/1.
- Dombrowski, P. ve Reich, S. (2017). "Does Donald Trump Have a Grand Strategy?", *International Affairs*, 93/5, doi: 10.1093/ia/iix161.
- Edwards, J. A. (2018). "Make America Great Again: Donald Trump and Redefining the U.S. Role in the World", *Communication Quarterly*, 66/2, doi: 10.1080/01463373.2018.1438485.
- Ettinger, A. (2023). "Truman Redux? Biden's National Security Strategy", *Survival*, 65/2.
- Ettinger, A. (2018). "Trump's National Security Strategy: "America First" Meets the Establishment", *International Journal*, 73/3.
- Friedman, B. ve Sela, O. (2023). "Sino-American Relations and the 'new Cold War': A Useful Analogy for the Middle East?", *Global Policy*, 14, doi: <https://doi.org/10.1111/1758-5899.13134>.
- Gause III, F. G. (2023). "The Trump Administration and the Middle East: Not Much Change, Not Much Success", (Ed: R. Jervis, D. N. Labrosse, S. E. Goddard ve J. Rovner), *Chaos Reconsidered: The Liberal Order and The Future of International Politics*, Columbia University Press, New York.
- Gause III, F. G. (2019). "Should We Stay or Should We Go? The United States and the Middle East", *Survival*, 61/5, doi: 10.1080/00396338.2019.1662114.
- Goldwater-Nichols Department of Defense Reorganization Act. (1 October 1986). Public Law 99-433, 99th Congress, 100 STAT. 993.
- Gündüz, O. ve Göçoğlu, V. (2020). "Ulusal Güvenlik Politikası Çerçevesinde ABD'nin Güvenlik Anlayışına Kronolojik Bir Bakış", *OPUS International Journal of Society Researches*, 15/21.
- Hermann, Charles F. (1909). "Defining National Security", *American Defense Policy*, 19.
- Interim National Security Strategic Guidance. (2021). The White House.
- Jeffrey, J. F. (2021). "The Trump Foreign Policy Legacy in the Middle East", *Turkish Policy Quarterly*, 19/4.
- Kirchner, J. (2006). "Globalization and National Security. (Ed: J. Kirchner), *Globalization and National Security*, Routledge, London.
- Morgan, P. (2007). "Security in International Politics: Traditional Approaches", (Ed: A. Collins), *Contemporary Security Studies*, Oxford University Press, Oxford.
- National Security Strategy of United States of America. (2017). *The White House*.
- National Security Strategy. (2022). *The White House*.
- Pfiffner, J. P. (2018). "The Contemporary Presidency: Organizing the Trump Presidency", *Presidential Studies Quarterly*, 48/1.
- Rubenzler, T. (2017). *Today's Foreign Policy Issues: Democrats and Republicans*, ABC-CLIO, California.
- Sarkesian, S. C., Williams, J. A. ve Cimbali, S. J. (2008). *US National Security: Policymakers, Processes & Politics*, Lynne Rienner Publishers, Boulder.
- Shiffrin, J. ve Wertheim, S. (2021, 9 Eylül). "Biden the Realist", *Foreign Affairs*.

Snow, D. M. (2017). *National Security*, Routledge, New York.

Stocker, J. R. (2023). One Eye on the Rearview Mirror: The Middle East from Trump to Biden. (Ed: R. Jervis, D. N. Labrosse, S. E. Goddard ve J. Rovner), *Chaos Reconsidered: The Liberal Order and the Future of International Politics*, Columbia University Press, New York.

Sullivan, J. (2023). "The Sources of American Power: A Foreign Policy for a Changed World", *Foreign Affairs*.

Walt, S. (1991). "The Renaissance of Security Studies", *International Studies Quarterly*, 35/2.

Yom, S. (2020). "US Foreign Policy in the Middle East: The Logic of Hegemonic Retreat", *Global Policy*, 11/1.

Beyan ve Açıklamalar (Disclosure Statements)

1. Bu çalışmanın yazarları, araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyduklarını kabul etmektedirler (The authors of this article confirm that their work complies with the principles of research and publication ethics).

2. Yazarlar tarafından herhangi bir çıkar çatışması beyan edilmemiştir (No potential conflict of interest was reported by the authors).

3. Bu çalışma, intihal tarama programı kullanılarak intihal taramasından geçirilmiştir (This article was screened for potential plagiarism using a plagiarism screening program).